

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РАДА
Національного природного
парку «ЧЕРЕМОСЬКИЙ»
59100, Чернівецька область,
Вижницький район,
сел. Путила, вул. Федьковича 35
тел. директор 2-24-70; тел/факс(03738) 2-12-58
E-mail: nppcheremoskiy@ukr.net

ПРОТОКОЛ № 2

чергового засідання науково-технічної ради НПП «Черемоський»

сmt Путила

«09» липня 2024 року

6 членів НТР НПП «Черемоський» долучились до засідання за допомогою дистанційної присутності в режимі відео-конференції із застосуванням програми Zoom.

Онлайн-участь: Чорней І.І., Андрюк М.І., Зеленчук Я.І., Мочан В.І., Рідуш Б.Т., Шкурідін О.М.

Участь очно: Єрема Р.І., Бурак В.Т., Юзик Д.І., Гребенщиков В.О., Гузак В.В., Іліщук І.В., Кіцул Є.Р., Котельбан Ю.Д., Марченко М.М., Мурга С.М., Пуршега М.М., Скидан Т.А., Слижук В.В., Харюк Ю.М.

Присутні: 20 членів НТР, а саме: Єрема Р.І., Бурак В.Т., Чорней І.І., Юзик Д.І., Андрюк М.І., Гребенщиков В.О., Гузак В.В., Зеленчук Я.І., Іліщук І.В., Кіцул Є.Р., Котельбан Ю.Д., Марченко М.М., Мочан В.І., Мурга С.М., Пуршега М.М., Рідуш Б.Т., Скидан Т.А., Слижук В.В., Харюк Ю.М., Шкурідін О.М.

Головуючий: голова науково-технічної ради, директор Національного природного парку «Черемоський» Єрема Роман Іванович.

Секретар: секретар науково-технічної ради, старший науковий співробітник Національного природного парку «Черемоський», кандидат біологічних наук, старший дослідник Юзик Діана Іванівна.

Запрошені: Карапка І.Д. – провідний інженер ВЛГ у філії «Путильське лісове господарство» ДП «Ліси України»; Лазарчук П. – директор M. CLASS, консультант у FZS; Куземко А. – науковий експерт з планування управління у FZS, д.б.н., провідний науковий співробітник Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАНУ; Галайко М. – проєктний менеджер у FZS; Сахневич К. – координатор з розвитку громад у FZS.

Порядок денний:

1. Про внесення змін до складу НТР НПП «Черемоський».
2. Про погодження ПОТ НПП «Черемоський».

Різне.

Голова НТР НПП «Черемоський» Роман Єрема розпочав з хвилини мовчання за загиблими внаслідок військової агресії російської федерації, після чого запропонував членам науково-технічної ради затвердити Порядок денний засідання зі змінами в послідовності розгляду питань.

Цю пропозицію було винесено на голосування.

Вирішили: порядок денний чергового засідання НТР НПП «Черемоський» затвердити.

Проголосували: «за» - 19, «проти» - 0, «утримались» - 0.

Рішення прийнято одногосно.

Після голосування до участі у засіданні приєднався перший заступник голови НТР В.Т. Бурак.

Голова НТР надав слово члену НТР Марченку М.М.

Марченко М.М. Щиро радий брати участь у засіданні НТР. Ми з проф. Чорнеєм І.І. ознайомились з Вашим проектом, надали пропозиції та дуже раді що Ваш НПП є провідним в Україні і має зараз тісні контакти з нашими європейськими друзями. Побажав перемоги у проектах і перемоги Україні.

Питання 2. Про погодження ПОТ НПП «Черемоський».

Слухали: керівника програми підтримки природоохоронних територій у Франкфуртському зоологічному товаристві в Україні (далі – ФЗТ), члена НТР Мочана В.І. про погодження Проекту організації території національного природного парку «Черемоський», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів (далі – ПОТ, проект, план моніторингу) НПП «Черемоський».

Дякую за можливість представити перший варіант ПОТ, який ми сьогодні будемо розглядати! Нажаль, мені не вдалося бути присутнім в живу з Вами сьогодні. Тому для кращої презентації я передаю слово моїм колегам, які знаходяться безпосередньо в залі.

Галайко М. привіталась, представилась та подякувала всім учасникам зустрічі. Звернула увагу на важливість даної зустрічі з огляду на те, що буде представлення вже розробленого ПОТ, над яким працювали спільно з НПП та зацікавленими сторонами. Акцентувала увагу, що розробка ПОТ є складним, але водночас, дуже цікавим процесом. Перейшла до представлення документу. З порядком денним Ви були ознайомлені, після представлення документу ми перейдемо до його обговорення. На слайді Ви можете побачити процес розробки ПОТ. Ми працювали над створенням ПОТ більше року. За цей час у

нас було 5 зустрічей, на яких ми конструктивно працювали, які принесли нам хороший результат. Ви можете побачити завдання і діяльності, які виконували учасники зустрічей зацікавлених сторін та консультанти. Зараз перейдемо до структури і змісту ПОТ. Ви вже бачили цей ПОТ, але ми коротко представимо його зміст. Загалом є 5 розділів. Перший розділ «Загальна інформація про парк», його розташування, межі, площа і т.д. Другий розділ «Визначення пріоритетів та загроз парку». Третій розділ «Стратегія розвитку парку на 10 років», визначення стратегічних завдань. Розділ четвертий – це «П'ятирічний план заходів». І розділ п'ятий – це «Засоби та ресурси», які необхідні на виконання п'ятирічного плану заходів. І тут важливо відмітити, що у цьому п'ятому розділі є важливий підрозділ «Моніторинг, оцінка і звітність», який дозволить парку оцінити самих себе як вони виконують цей план, що потрібно змінити, якісь адаптації внести щоб досягти ще кращого результату. Зараз розглянемо перший розділ «Загальна інформація про парк». Що він включає? Тут іде перший підрозділ «Загальна інформація про Парк». Другий підрозділ «Інформація про довкілля». Це великий підрозділ, який включає в себе інформацію про геологічну ситуацію, флору, фауну і т.д. Третій підрозділ «Соціально-економічна характеристика регіону місцезнаходження Парку». Тут надано характеристику цілого регіону, історія, археологія і т.д. Четвертий підрозділ «Інформація про становлення НПП «Черемоський» та поточна діяльність за напрямками». В цьому підрозділі представлено історію створення Парку і його поточну діяльність (наукові напрями, туризм). Підрозділ 5 «Оцінка системи управління і фінансування». Тут надано опис управління Парку, надходження (від донорів, з держбюджету). І підрозділ 6 «Аналіз виконання попереднього Проекту організації території», де описано що виконано, що ні та проведено аналіз сильних і слабких сторін Парку. Наступним важливим компонентом роботи є визначення пріоритетів та загроз. Під час цього етапу роботи ми працювали разом з Парком і зацікавленими сторонами щоб сформувати бачення Парку. Тобто, яким ми бачимо НПП «Черемоський», щоб він був привабливим для відвідувачів. Ми можемо бачити, що НПП «Черемоський» зберігає дику природу Карпат і автентичну гуцульську культуру та оптимальну доступність для людей та диких тварин і є місцем натхнення та відновлення життєвих сил. Парк є частиною транскордонного біосферного резервату з комплексною базою для наукових досліджень, дружніх до природи ексклюзивних туристичних продуктів та надає екосистемні послуги, що стимулюють розвиток громад і підвищують добробут місцевих мешканців. Тобто це таке бачення Парку можна всім рекламувати, показувати і приваблювати відвідувачів. Важливими є пріоритетні природні цінності, які ми визначали. Цю частину представить наша колега Куземко А.

* Куземко А. представилася, розповіла про групу експертів (біологи, географі, лісівники), які працювали над розробкою ПОТ. Варто зазначити, чим

цей ПОТ відрізняється від інших. Тут використано вперше в Україні біотопічний або оселищний підхід. Його ідея така, що Україна імплементує Бернську конвенцію, Оселищну директиву. Ідея така, що є сенс охороняти різні види рослин і тварин. В більшості випадків достатньо зберегти їхні оселища (луки, болота) і автоматично зберегти рідкісні цінні види, які до них приурочені. Тому оцей опис інформації про довкілля ми почали з картування біотопів. У нас працювало 4 експерти і 1 ГІС-експерт. Якраз за оці карти відповідав І.І. Чорней, який тут присутній онлайн. І, коли ми зробили карти біотопів, то наші експерти біологи підготували опис досліджень різних таксономічних груп (мохи, лишайники, гриби, молоски, комахи, герпетофауна, птахи, кажани) і за судинні рослини відповідали, власне, Парки. Тобто ми робили цю роботу всі разом. Ми описали, що у нас є на даний момент, але зрозуміли, що Парк дуже цікавий, різноманітний і охопити все дуже важко. Тому, відповідно до міжнародних підходів, стояла задача виділити те, що є найбільш цінніше, на що, насамперед, треба зосереджувати природоохоронні зусилля. Ми назвали ці цінності пріоритетними природними цінностями для нашого Парку. Це біотопи: ялинові ліси на карбонатах і бідних ґрунтах, центральноєвропейські нейтрофільні букові ліси, високогірні щільнодернинні трав'яні біотопи на карбонатних субстратах і оліготрофні сфагнові болота. Тобто зрозуміло, що до цих біотопів приурочено дуже багато різних видів рослин, тварин, але ми виділили їх як основні природоохоронні цінності, якщо ми їх зберігаємо, то, відповідно, зберігаються і ці рідкісні види. Але для деяких видів є прямий антропогенний вплив, наприклад арніка гірська, яку збирають як лікарську сировину. Тобто біотоп, до якого вона приурочена може зберігатися, а цього виду там не буде. Крупні хижаки, такі як рись європейська та ведмідь бурий, є об'єктом незаконного полювання. Наприклад, ліс зберігається, а цих тварин там немає, тому ці тварини виділені як основні природоохоронні цінності. Коли ми виділили ці цінності, нам важливо знати, в якому стані вони знаходяться (дуже хороший, хороший, середній чи поганий). Для того, щоб оцінити їх стан, нами було розроблено кількісний критерій (площа біотопів, участь індикаторних видів, стан популяцій для окремих видів) для визначення стану, в якому вони наразі знаходяться. Коли ми визначили стан, нам потрібно було з'ясувати, що знаходиться в хорошому стані, а що в поганому і чи є загрози існуванню цих видів. Далі передаю слово М. Галайко.

Галайко М. Ми разом з працівниками Парку та зацікавленими сторонами визначали, які загрози пріоритетним природним цінностям є в НПП «Черемоський». Перша загроза – це нестійка легальна лісозаготівля. На графіку є перелік загроз і як вони впливають на природні цінності. Наприклад, нестійка легальна лісозаготівля, незаконна вирубка, пожежі і зсуви впливають на ліси. Неповне випасання і джипінг впливають на високогірні трав'яні субстрати. Нераціональний збір лікарських рослин впливає на природну

цінність «арніка гірська». Браконьєрство впливає на великих хижаків (ведмідь, рись). Визначивши загрози для природних цінностей ми проводили ранжування (оцінку ступеню загроз на природні цінності). Ці загрози обирались з тих, які є зараз і на наступні 10 років. Таким чином ми можемо бачити у менших прямокутниках ранжування загроз від дуже високого до високого, середнього і низького рівня. Визначивши ці загрози для природних цінностей, ми проводили аналіз ситуацій. Тобто, які є першопричини, що формують ці загрози? Таким чином ми побудували велику ситуаційну модель, вона є в додатку до ПОТ. Будували 2-3 рівні першопричин, щоб зрозуміти, звідки ці загрози і як вони формуються. Вони знаходяться в помаранчевих трикутниках. І, відповідно, за логічною послідовністю стрілочками було позначено кожен першопричину загроз і їх вплив на природні цінності. Перелічила приклади першопричин загроз природним цінностям.

Куземко А. Ситуаційна модель показує, що ми маємо на сьогодні. Ми маємо планувати на 5-10 років. Ми б хотіло щоб ці цінності, які ми визначили, залишились в хорошому стані або стан цінностей покращився протягом 10 років з поганого на середній, з середнього на хороший і т.д. Ми розробили кількісні показники для оцінки стану і плануємо їх покращення. Наприклад, щоб ялинові ліси на карбонатах і на бідних ґрунтах так само займали 7 тис. га, включали не менше 4-х індикаторних видів і площа пралісів цього типу не зменшилась.

Галайко М. Визначивши основні пріоритетні природні цінності, наступним кроком було визначення 8 стратегічних завдань для роботи Парку, а саме: 1) удосконалення адміністративного управління; 2) розширення меж та оптимізація територіальної структури; 3) покращення контролю та режиму охорони; 4) проведення ефективного моніторингу та наукових досліджень; 5) покращення менеджменту луків; 6) впровадження наближеного до природи лісівництва; 7) підвищення сталості використання недеревних продуктів лісу; 8) розвиток сталої рекреації і екоосвіти. Для кожного з цих стратегічних завдань потрібно було скласти чіткий план дій, що потрібно робити, щоб виконати їх. Таким чином, ми будували теорії змін для кожного з цих стратегічних завдань. Це логічний ланцюжок результатів, який нас приведе до виконання стратегічного завдання. Основа теорії змін будується на результатах. Конкретно по заходах, як ми бачимо, що ми маємо мати крок за кроком як виконаний результат. Навела приклади, зображені у білих прямокутниках з блакитним обрамленням, зокрема наявний кваліфікований науковий персонал. Групували завдання у тематичні групи результату, логічно, призводячи до зменшення загроз, збереження пріоритетних природних цінностей. Побудувавши 8 теорій змін для стратегічних завдань, сформувавши одну теорію змін вищого порядку. Виконання цього завдання дозволить здійснити розширення меж, удосконалив адміністративне управління і покращить режим

охорони. Всі теорії змін між собою пов'язані. Важливо вказати, що ми також визначили заходи для виконання завдань теорії змін. Продемонструвала 5-ти річний план заходів. Ще одним завданням було встановити проміжні цілі конкретно до кожного результату, виходячи з завдань теорії змін, щоб потім легше було проводити моніторинг досягнення результатів. Навела приклад. Потім ці проміжні цілі переносилися до плану моніторингу.

Єрема Р.І. Зонування в усіх Парках України має заповідну зону, зони стаціонарної і регульованої рекреації та господарську. Наш Парк вигідно відрізняється від інших, бо станом на сьогодні 39% (майже 40%) території входить до заповідної зони та має найвищий статус охорони. Ми в межах нового ПОТ спільно з колегами з ФЗТ, зрозуміло, що не можемо зменшувати цю площу заповідної зони, а вона може тільки збільшуватись. Ми її трішки згрупували. Що було зроблено? Загальна площа території нашого НПП 7117,5 га (це із вилученням у постійне користування). Розповів і показав, як змінилось зонування, у порівнянні зі старим ПОТ. Що змінилось? У Селятинському ПНДВ заповідна зона була розкидана, ми її максимально згрупували в одному місці. Тут є буферна зона. Решта – маленькі діляночки, які знаходяться за лінією КСС. Крім цього, найцікавіша наша частина території - хр. Чорний Діл, де було виведено із заповідної зони дорогу і ЛЕП в напрямку Калиничів. Раніше в нас було так, що дорога на Калиничі і дорога на Сарату одразу межували із заповідною зоною. Ми мали ситуації, коли був паводок і дорогу треба було укріпити, а не можна, бо заповідна територія. Тому, ми зробили відступи, як передбачено сьогодні всіма рекомендаціями, що перед заповідною зоною має бути буферна зона. Що стосується хр. Чорний Діл, ми врахували побажання І.І. Чорнея, бо сьогодні ми маємо там заростання і матимемо через 50 років смерековий ліс. Є рекомендації на проведення розчистки, щоб зберегти унікальні луки, які там є. Лісу, який би мав товарну цінність, там немає. Потрібно розчищати, щоб наші унікальні орхідні рослини могли зростати і не було заростання. Ці всі рекомендації були враховані. Думаю, що нам вдалося гарно зробити це зонування, можливо експерти при обговоренні ще скажуть свою думку з цього приводу. Я думаю, що гарно попрацювали.

Галайко М. Останнім етапом є впровадження ПОТ. Тут важливо зазначити, що ми вже згадали про план моніторингу, який складається з 3-х частин. Перша частина – це моніторинг виконання заходів, до них визначили індикатори, частоту моніторингу. Наступна частина – це моніторинг досягнення цілей. Ми будемо прослідковувати, чи досягаються ці цілі, чи ні. Остання частина – це моніторинг стану пріоритетних природних цінностей. Тобто, це наша основна мета. Чи досягнутий бажаний стан наших пріоритетних природних цінностей, внаслідок виконання всіх заходів і досягнених цілей? Яка основна перевага плану моніторингу, що він нам дає? Ми зможемо провести

оцінку (що ми виконуємо, що ні) і це дає змогу проводити адаптацію. Це є впровадження адаптивного менеджменту, де можна вносити корективи і подивитись, якщо якийсь захід є неефективним, то можна замінити на якийсь інший. Це дозволить ефективно впроваджувати діяльність Парку, управляти територією і, відповідно, досягати наших основних стратегічних цілей. Продемонструвала приклади плану моніторингу.

Підсумовуючи, можна сказати, що план моніторингу це цінна база даних, яка вбирає інформацію про управління; надає регулярні огляди ефективності управління, які допоможуть зрозуміти, що працює, а що ні, і чому. Крім того, огляди допоможуть краще комунікувати та співпрацювати з експертами та зацікавленими сторонами. Важливо вказати, що основна мета Парку – це збереження пріоритетних природних цінностей. Але важливим також є те, що потрібно надавати переваги місцевим жителям, які проживають поблизу Парку. Відповідно, коли Парк буде мати збережені пріоритетні природні цінності, це, в свою чергу, дасть змогу надавати екосистемні послуги населенню (всі корисні блага, які населення може почерпнути від свого сусідства з територією Парку). На діаграмі Ви можете побачити перелік пріоритетних природних цінностей і, відповідно, які екосистемні послуги (чисте повітря, вода, можливості для відпочинку і т.д.) будуть надаватися, якщо вони будуть в гарно збереженому стані. Відповідно, коли ми маємо збережені природні цінності, то місцеве населення буде отримувати соціальні, економічні та ін. цінності людського добробуту (здоров'я, добрий ментальний і психологічний стан). Це є великою перевагою для місцевих жителів. Важливо зазначити, що ПОТ розроблено відповідно до чинного українського законодавства і з врахуванням міжнародних стандартів. В результаті ми отримуємо сучасний проект організації території, який дозволить ефективно управляти Парком. Які переваги і особливості цього ПОТ? Він має чіткий план дій, створений на ретельному аналізі природного середовища та соціально-економічної ситуації, орієнтований на результат, є адаптивним. Надає чіткий опис плану впровадження, забезпечує співпрацю з донорами і партнерами. Коли є гарний план, з ним можна легко працювати. Ви можете надати конкретні пропозиції донорам і показати їм, що саме хочете мати в результаті. Він допомагає проводити змістовну оцінку впровадження ПОТ і на її основі здійснювати відповідні покращення. Важливо вказати компоненти, які посилюють впровадження ПОТ, а саме чіткий розподіл обов'язків, чіткий графік роботи і спрямування зусиль команди Парку на виконання всіх цих завдань.

* Куземко А. Я працювала в іншому НПП, коли проектанти розробляли ПОТ. З досвіду співпраці з ФЗТ я б хотіла сказати, у чому принципова відмінність цього підходу від стандартного. Звісно, ми працювали в рамках діючого законодавства. Цей ПОТ повністю відповідає Положенню про ПОТ. Підхід був такий, що ми наблизити його до міжнародних стандартів. Був

зібраний найкращий досвід. Ми звикли, що ПОТ – це величезний том, в якому дуже багато всього написано. Основна частина цього ПОТ дуже коротка і лаконічна. У технічному завданні були прописані чіткі вимоги. Керівництво проекту багато разів підкреслювало, що все в описовій частині має бути чітко і лаконічно, а багато фактажу зібрано в додатки (карти біотопів, переліки видів таксономічних груп, які на сьогодні відомі). Мені дуже сподобалось, що це є результатом спільної роботи. Зазвичай фінансують розробку ПОТ з державного бюджету, а в даному випадку увесь ПОТ профінансований ФЗТ.

Лазарчук П. Представився. В розробці таких документів важливий не тільки результат (документ), а й процес. Він розроблений не кулуарно, а з працівниками НПП і зацікавленими сторонами. Цей підхід відповідає тим, що є в світі зараз, а саме із залученням громад і інших зацікавлених сторін. Цей процес спілкування є дуже цінним. Навіть, під час наших зустрічей народжується багато ідей, які будуть втілювати під час реалізації цього проекту. Ще одна цінність цього документу – саме спосіб, в який він був розроблений.

В обговоренні питання № 2 взяли участь:

Єрема Р.І. надав слово М.М. Марченко.

Марченко М.М. Ми повністю підтримуємо ПОТ. Хотів би сказати, що дуже треба визначити роль для молоді, для учнів шкіл, бо учнів треба виховувати на таких процесах, які є в цьому Парку. Як біохімік, біотехнолог, хотів би сказати, що для того щоб зберегти раритетні види, потрібно поступово підключати біотехнологічні методи для збереження і розведення цих культур.

Мурга С.М. Дивлюсь у розділі 1.2.6. Фауна згадується про оленя, козулю, кабана і на стор. 70 «Оцінка системи управління і фінансування». Чомусь у розділі фінансування не знаходжу про заготівлю зерна чи солі, яку треба закупляти для підгодівлі тварин. А чому?

Куземко А. У нас є повністю списки видів по всіх таксономічних групах в додатках. Це буде окремий том.

Мурга С.М. А фінансування? Витрати на утримання тварин де? Чи то в інших витратах? Треба зерно закупляти і тварин підживлювати, підтримувати.

Єрема Р.І. Є витрати на матеріали. Може тут?

Гребенщиков В.О. Можливо вказаний тільки код фінансування.

Єрема Р.І. Дивіться, тут є витрати на матеріали (капітальні, інші). Тому це може бути вказано в інших адміністративних витратах.

Мочан В.І. З цього приводу погоджуюсь з працівниками НПП, що ці кошти на такі витрати можуть бути прописані в нижчих рівнях. З іншого боку, цей ПОТ, цей документ і, взагалі, діяльність Парку направлено на те, щоб створити умови для проживання тих тварин без підгодівлі. Оце наше головне завдання. Якщо ми лише почнемо підгодовувати тварин, то перетворимо НПП (дику природоохоронну територію) на зоопарк (місце, де утримуються

тварини). Ми розуміємо, що тварини до цього звикають і їм буде складніше виживати в умовах, якщо їх не будуть годувати. Тому з цим треба бути обережними.

Єрема Р.І. Цей ПОТ дуже гнучкий. Думаю, що ми зможемо зібрати експертів з цього напрямку і це обговорити. Але, якщо експерти вирішать, що так рухаємось, то сьогодні є інструменти зробити по іншому. Порівняв діючий ПОТ (обсяг 700 стор.) і новий (170 стор.). Зауважив, що кількість не завжди означає якість. Подякував ФЗТ і працівникам НПП. Звернув увагу на список авторів, де на рівні з експертами вказані працівники НПП. Нагадав, що працює у НПП другий рік. Мав змогу відвідати різні НПП України і познайомитись з колегами, директорами. Такого унікального Парку як наш немає. Насправді, щоб на такій невеликій території було стільки унікальних рослин і всі види тварин, які живуть у Карпатах, мало хто може похвалитися. У нас є факти по ведмедю і рисі. Парк один з найменших в країні. По своїй цінності, по унікальних природних багатствах, які ми маємо, то ми одні з кращих. Тут, напевно, є наш недолік з одного боку, що ми дуже віддалені і до нас важко добратись, а з іншого боку – для природи це дуже добре. Подякував всім, хто долучився до підготовки цього документу. Зауваження до ПОТ надсилав І.І. Чорней.

Чорней І.І. Так, я надіслав зауваження в письмовому вигляді напередодні засідання електронною поштою (Додаток 1). Наголосив, що треба продовжувати роботу над розширенням. Передусім, хоча б без вилучення включати оті заповідні об'єкти, які на території Путильщини вже існують. Наприклад, дуже цінна ділянка пам'ятка природи «Буковинка» (унікальний буковий ліс, оточений смерековими лісами); «Боргиня»; заповідне урочище «Павлюково», тим більше, що там в Черепанці вже є Ваша ділянка; заповідне урочище «Товариниця»; дуже цінна ділянка так само біля Біскова – це водоспад «Кізя», там є один з видів рослин дуже рідкісних в Україні і, взагалі, мальовнича ділянка. Тобто, хоча б без вилучення просити у філії «Путильське лісове господарство» ДП «Ліси України» про передачу. А стратегічне завдання – це включити до складу Парку повністю РЛП «Чернівецький». Це заповідна територія. Я не думаю, що лісгосп там буде щось робити, бо діяльність обмежена і ділянка розташована вище 1100 м. Таким чином Парк буде самодостатнім, достатньо великим, відповідатиме більшою мірою тим європейським стандартам, які стосуються такої категорії заповідних об'єктів як НПП.

Єрема Р.І. Подякував І.І. Чорнею. Пообіцяв, що його рекомендації і зауваження буде враховано. Є технічні моменти і є дуже цікаві моменти, на які звернув увагу І.І. Чорней, щодо джерел Сарата 1, 2, 3, по пам'ятці природи «Жупани». Ми це доопрацюємо.

Юзик Д.І. озвучила зауваження Шкурідіна О.М. (Додаток 2).

Єрема Р.І. Ми врахуємо, бо це технічні моменти. Насправді, офіс НПП «Черемоський» знаходиться у Путильській територіальній громаді, а територія у Селятинській. І є виключенням лише території без вилучення, тому ці території є у всіх територіальних громадах Путильщини. Нам сьогодні треба буде прийняти рішення, чи наша НТР підтримує даний ПОТ з тими зауваженнями, які надіслав письмово І.І. Чорней, і з тими, які озвучив О.М. Шкурідін. Якщо, дійсно, є якісь географічні неточності, ми в нього з'ясуємо, але це в принципі на структуру документу і на зміст не впливає.

Шкурідін О.М. У мене є, дійсно, кілька технічних моментів, які я хотів внести до порядку, бо в описі на стор. 43 йдеться про колишній Путильський район, тому ті межі і населені пункти трішечки з'їхали в самій структурі НПП і, безпосередньо, колишнього Путильського району, який зараз об'єднаний в 4 гірські територіальні громади. Ці технічні правки потрібно внести, бо за основу береться саме Путильська громада із колишньою Дихтинецькою.

Єрема Р.І. Не зовсім так.

Шкурідін О.М. З приводу назв населених пунктів, у тексті декілька разів згадується Верхній Ялівець, а насправді Верхній Яловець. Далі, с. Перкалаба, але, згідно територіального поділу, такого села не існує. Ми знаємо, що це є частина с. Сарата. Правильно вказувати саме хутір Перкалаб, с. Сарата. Стосовно Ксенії Колотило, написано, що вона проживає у Відні, але в 2007 році вже померла, тому, можливо, не варто вказувати, що проживає, а була уродженкою с. Підзахаричі. Ці зауваження я надішлю в письмовому вигляді. В т.ч. щодо історії населених пунктів. Бо вказано XI-XII ст., але переважна більшість перших писемних згадок є в другій пол. XVII ст., окрім чотирьох населених пунктів. Це Розтоки, Довгопілля (згадуються 1640-й і 1653 рр.), Селятин (1490-й р.) і Путила (1501-й р.).

Єрема Р.І. Якщо всі будуть згодні та дозволять, то ми сьогодні зможемо виходити з рекомендацією направити даний ПОТ на розгляд до Міндовкілля, а щодо історичної частини, оскільки О.М. Шкурідін є фаховим істориком, то саме цей пункт ми з ним доопрацюємо і надішлемо всім на електронну пошту як було і як стало, зробимо заливку жовтим кольором, щоб візуально було легше видно, а не шукати по сторінках. Ми ці зміни внесемо.

Рідуш Б.Т. З приводу геолого-географічної частини, щодо абіотичних чинників (геологія, геоморфологія) в проекті викладено досить стисло і, здебільшого, з літературних джерел написано. Можливо, було задано обмеження обсягу до 1 сторінки. Чому так мало місця виділено на геологію і геоморфологію?

Єрема Р.І. Бо були рекомендації, щоб розділи були стислі.

Рідуш Б.Т. Добре. Тоді, як побажання на майбутнє включити в план створення цифрової моделі рельєфу на підставі лідарної зйомки, було би добре, щоб ФЗТ нас у цій справі підтримало найближчим часом. Територія не надто

велика, хоча би на ключових ділянках (Чорний Діл, Яровиця). А загалом дуже гарний ПОТ.

Єрема Р.І. Думаю, що це дуже слушно і ми можемо це включити в план. Пропозиція з дозволу членів НТР щодо пункту, який стосується геоморфології і геології, не виходячи за регламент кількості знаків, доручити Богдану Тарасовичу внести свої правки до цього розділу в короткі терміни.

Рідуш Б.Т. Добре. Повідомте мені кількість знаків і протягом цього тижня ми це зробимо.

Вирішили: НТР НПП «Черемоський», розглянувши Проект організації території національного природного парку «Черемоський», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів на наступні 10 років із врахуванням презентації колег з ФЗТ і інформації, яку було розіслано на електронні скриньки, після детальних вивчень, за виключенням зауважень О.М. Шкурідіна, з якими членів НТР буде додатково ознайомлено, ухвалили надіслати його до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України для затвердження.

Проголосували: «за» - 19, «проти» - 0, «утримались» - 0.

Рішення прийнято більшістю голосів.

Марченко М.М. залишив залу засідань до процесу голосування, тому участі у голосуванні не брав.

Питання 1. Про внесення змін до складу НТР НПП «Черемоський».

Слухали: старшого наукового співробітника, секретаря НТР НПП «Черемоський» Юзик Д.І. про внесення змін до Складу Науково-технічної ради НПП «Черемоський».

Відповідно до 2-го пункту розділу II «Порядок формування Науково-технічної ради» чинного Положення про науково-технічну раду Національного природного парку «Черемоський» затвердженого Міндовкілля 06 лютого 2023 р. № 50, «... Голова Ради призначає двох заступників та секретаря Ради. Перший заступник представляє НПП, другий – наукового куратора – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича ...».

У зв'язку з тим, що В.Т. Бурак – нинішній перший заступник голови НТР НПП «Черемоський» з недавнього часу не працює у Парку, тому є необхідність привести у відповідність розподіл обов'язків у складі НТР, щоб такі відповідали Положенню, а саме призначити першого заступника голови НТР з числа працівників НПП «Черемоський».

В обговоренні питання № 1 взяли участь:

Єрема Р.І. надав слово Бураку В.Т., подякував за роботу заступником НТР НПП «Черемоський» і за роботу в Парку в цілому. Зазначив, що Бурак В.Т. керує Карпатським лісництвом філії «Путильське лісове господарство», де також є території НПП «Черемоський» без вилучення.

Бурак В. Т. Так, це ділянки «Черепанка» і «Бісків». Привітав з прийняттям робочого проєкту і плану, яким НПП буде користуватися 10 років. Подякував колективу НПП «Черемоський», побажав подальшої плідної праці, мирного неба, добра, здоров'я і всього найкращого.

Єрема Р.І. На сьогодні є затверджений заступник від ЧНУ імені Ю. Федьковича і секретар НТР, які зможуть у разі моєї відсутності провести засідання. Поки є незаповнена вакансія заступника директора – головного природознавця НПП «Черемоський», пропоную не призначати нового першого заступника голови НТР НПП «Черемоський».

Вирішили: Вивести зі складу НТР НПП «Черемоський» Бурака В.Т. Нового першого заступника НТР НПП «Черемоський» не призначати доки наявна незаповнена вакансія головного природознавця НПП «Черемоський».

Проголосували: «за» - 19, «проти» - 0, «утримались» - 0.

Рішення прийнято одногосно

Різне.

У різному директор НПП «Черемоський» Р. І. Єрема поділився досягненнями, розповів, що на г. Томнатик будують рекреаційні місця. Відвідувачів зараз майже немає через обмеження прикордонною службою. Ми готуємось. Я не забув про проведення виїзного засідання на територію Парку. Global conservation допоможе нам з деяким обладнанням для СДО і моніторингу. Є домовленість. Вони допомагають іншим НПП і згодні допомогти нам. Я був у НПП «Веркор». У них цікаві ідеї щодо рекреації. Ми ці ідеї почерпнемо і напрацюємо у себе. Завтра будуть урочистості з нагоди Дня працівника ПЗФ. Наш колектив відзначили у Міндовкілля. Це приємно працювати з таким колективом. Рішення про розширення, нажаль, не приймається у Чернівцях, а має бути на рівні керівництва цього державного підприємства. Ми будемо виходити до них з пропозиціями.

Реформи йдуть. Ніхто не знає, що буде. Законодавство по НПП є чітким. Наші території у плані розвитку, захисту і робочих місць мали би бути більш захищені. Подякував за увагу, підтримку, закрав засідання.

Рішення НТР НПП «Черемоський» також підтримав член Ради А.І. Савчук (письмове повідомлення у месенджер).

Голова науково-технічної ради

Секретар науково-технічної ради

Роман ЄРЕМА

Діана ЮЗИК

Додаток 1 до Протоколу №2 чергового засідання науково-технічної ради НПП «Черемоський» від 9 липня 2024 року

Зауваження до Проекту організації території
НПП Черемоський

Підрозділ 1.2.5. «Флора і рослинність»

1) не вказано назву одного з видів Бернської конвенції — *Tozzia sagratica* (с. 34, 4 рядок зверху)

2) *Cortusa matthioli* не належить до категорії VU, а LC, до категорії VU належить *C. m. subsp. pubens*, яка відома в Україні тільки з одного локалітету на Чорногорі

3) *Deschampsia flexuosa* (*Avenella flexuosa*, *Lerchenfeldia flexuosa*) не належить до категорії DD, а до LC. До категорії DD належать *Deschampsia caespitosa subsp. alpicola* та *D. c. subsp. parviflora*, які поки що в межах парку не відмічені

Підрозділ 2.1.1. Найважливіші цінності парку

До найважливіших цінностей парку на наш погляд варто включити біотоп Б1.2.1. Жорстководні джерела і струмки на туфах і травертинах. Угрупування цього типу біотопу в урочищі Білий потік одні з найбільших за площею в Українських Карпатах, вони охороняються Бернською конвенцією, у їхньому складі виявлено єдине наразі відоме в Українських Карпатах місцезростання *Ligularia sibirica*, який також охороняється Бернською конвенцією.

Підрозділ 3.3.1. Стратегічні завдання

Як узгоджується «Будівництво будинків на Чорному Ділу» (саме так має бути, а не **Долі**, тому що назва походить від слова «діл» — хребет ділить р. Білий Черемош на дві річки — **Перкалаб і Сарата**, а «**дол**» це долина) (8.18) та облаштування туристичного маршруту «Скарби Чорного Діла» (8.22) з тим, що практично увесь Чорний Діл розташований у заповідній зоні. Хіба що маєтись на увазі науковий туризм.

На наш погляд варто включити до складу парку ботанічну пам'ятку природи «Жупани» (2,0 га), яка знаходиться в с. Сарата. Це карбонатна скеля серед гірських сінокісних луків. Вона включає фрагменти чотирьох типів біотопів з Бернської конвенції. Це одна з найбільш мальовничих ділянок у цьому регіоні і в майбутньому може бути однією з візитівок парку.

Крім того, необхідно включити до складу парку гідрологічні пам'ятки природи «Джерело Сарата — 1», «Джерело Сарата — 2», «Джерело Сарата — 3» (кожна по 0,5 га).

Всі ці ділянки володіють високим рекреаційним потенціалом і вони розташовані поза межами земель лісового фонду і, можливо, не буде великого спротиву щодо їх включення до складу парку.

У списку л-ри 2 рази включено монографію І. Круглова «Трансдисциплінарна геоecологія»

¶

Член НТР → → → → Ілля ЧОРНЕЙ

**Додаток 2 до Протоколу №2 чергового засідання науково-технічної ради
НПП «Черемоський» від 9 липня 2024 року
Телефонограма Шкурідіна О.М.**

Розділ 1.3. Соціально-економічна характеристика регіону.

Розділ 1.3.1. Історія, археологія. На стор. 43.

Про фактично Путильський район. Вибрати за основу Путильську громаду. Межує не з Румунією, а з Селятином; не з Косівською громадою, а з Конятинською; не з Вижницькою, а з Путильською громадою. Змінити про всі громади Путильського району.

Вижницьку на Усть-Путильську. Південну частину на Селятинську громаду.

На ст. 43. Перші згадки датуються XI-XII ст. Тільки Хотин, а Селятин з XVI-XVII ст. В кінці XVIII ст. після приєднання до Австро-Угорщини.

На ст. 44. Треба забрати 2 речення, а саме: В 1940 р. створено ініціативну групу по організації колгоспу.... Було колективно завершено. Етнографія (Довгопілля, Киселиці, Підзахаричі) може доповнити. Діє музей народної майстрині ..., а нині проживає в Австрії».

Система закладів культури. Теж треба змінити. Не Путильська громада, а всі 4 узгодити.

1.3.5. Інфраструктура та зв'язок на ст. 47. Згадується с. Перкалаб, а правильно хутір Перкалаб, с. Сарата.

Має бути с. Верхній Яловець, а не Ялівець. Інші технічні зауваження надішлю електронною поштою.